

Zápis z kulatého stolu/workshopu s názvem Systemová podpora samospráv a spolupráce při integraci cizinců

Pořádající: *Sdružení pro integraci a migraci (SIMI) a Jihomoravský kraj jakožto partneři v projektu Města a inkluzivní strategie.*

Termín: 16. listopadu 2018, 14:30 – 16:30

Místo konání: Primátorský salonek, Stará radnice, Brno

Workshop proběhl v rámci 10. ročníku konference k integraci cizinců v obcích, kterou pod názvem Křižovatky integrace zorganizovalo statutární město Brno.

Nastolení tématu:

Jak zdůrazňuje aktualizovaná Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu, jedním z cílů integrační politiky ČR je „přenesení integrace na regionální a lokální úroveň. Klíčovým předpokladem pro začlenění cizinců i bezkonfliktní soužití ve společnosti je aktivní působení územní samosprávy.“ Aktuálně jsou primárními nástroji podpory integrace na lokální úrovni projekty obcí a síť regionálních center na podporu integrace cizinců. Ačkoliv tyto nástroje výrazným způsobem napomáhají integraci migrantů, lokální integrace zůstává pro řadu zainteresovaných aktérů nadále výzvou, a stále skýtá prostor pro výraznější zapojení samospráv. Cílem workshopu proto bylo sdílet potřeby zástupců lokálních a regionálních samospráv, diskutovat o roli předních zapojených aktérů při integraci migrantů na lokální úrovni a o důležitosti podpory vzájemné spolupráce a podstatě konceptu tzv. víceúrovňového vládnutí, o příkladech strategického řízení této a dalších průřezových oblastí z ČR i ze zahraničí.

Moderátorka: Eva Čech Valentová, Sdružení pro integraci a migraci

Hosté s připravenými příspěvky:

Alen Kovačević, Integrační centrum Praha (ICP)

Lenka Herčíková, Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců (JRCPIC JMK)

Lucie Škrdllová, Centrum pro integraci cizinců (CPIC Jihlava)

Selma Muhič Dizdarevič, Fakulta humanitních studií UK/Sdružení pro integraci a migraci (SIMI)

Elena Kriglerová Gallová, Centrum pro výzkum etnicity a kultury (CVEK), Slovensko

Účastníci – viz prezenční listina. Workshopu se zúčastnilo celkem 30 osob (7 zástupců obcí, 4 zástupci CPIC a krajů, 11 pracovníků NNO, 3 zástupci akademické obce a 5 zástupců jiných subjektů - 3 z Agentury pro sociální začleňování, 1 z Kanceláře veřejné ochránkyně práv a 1 z podnikatelského sektoru). Naprostá většina (90 % přítomných) patřila mezi realizátory projektů, souvisejících s integrací.

Workshop pořádala organizace Sdružení pro integraci a migraci (SIMI) a její partneři v projektu [Města a inkluzivní strategie](#) (MIS). Důvodem pro zvolení tématu diskuse jsou mj. chystané výstupy projektu MIS, a to (*viz také PPT prezentaci*):

- **vznik znalostní platformy**, zacílené na inkluzivní strategie migrantů/migrantek, z níž budou jednotliví aktéři v procesu lokální integrace moci profitovat, a dále
- **vytvoření manuálu**, který obce a kraje a) podpoří, aby se pustily do integračních aktivit; b) pomůže jim při řešení konkrétních situací; c) poradí jim, jak se postavit k integračním strategiím, kde začít, jak zpracovat analýzy potřeb apod.).

Cílem workshopu nebyl rozbor projektů obcí, ale pozornost se zaměřila zejm. na procesy, odehrávající se v rovině integračních center, a to s ohledem na přítomné zástupce tří z těchto center. Stěžejním

úkolem tak bylo srovnat jejich role a vztahy, jak navzájem mezi sebou, tak i směrem k centrální úrovni. Workshop měl přinést i představení příkladů dobrých praxí ze zahraničí.

Východiska debaty: centralizovaná státní integrační politika versus decentralizace, chybějící legislativa, diverzifikace aktérů, absence metodických nástrojů, týkajících se rozdělení kompetencí, role CPIC jakožto koordinátora integračních aktivit na krajské úrovni, integrace jakožto průřezová oblast, zasahující všechny aspekty života migrantů a společnosti, otázka intersekcionality, otázka mainstreamingu tématu či samostatného vymezení a lepšího legislativního ukotvení či podchycení, úskalí integrace. Každý vstup o činnosti jednotlivých integračních center a jejich podpoře směrem k obcím otevřela prezentace schématu sítí aktérů integrace v daném či obdobném kraji.

V Praze působí Integrační centrum Praha (ICP) jako samostatný subjekt, řídí regionální platformu, kde se scházejí všichni důležití aktéři (stát, NNO, akademičtí pracovníci), a současně existuje i platforma městských částí. Praha má propracovanou koncepci, ovšem zjišťují se některá úskalí: chybí evaluace, není jasné, do jaké míry se daří realizovat vytyčené cíle, je ale dobré, že město má určitý směr, jak do budoucna problematiku řešit, MV je aktuálně spíše v roli donátora.

Příspěvek A. Kovačeviče (ICP) se zaměřil na formy podpory ze strany ICP směrem k městským částem Prahy, budování jejich vzájemného vztahu, a zároveň i vztahu k MV:

- ICP je obecně prospěšnou společností s úkolem koordinovat agendu integrace v Praze, kdy donorem centra je krom MV i MMHP a služby se převážně poskytují osobám ze 3. země sociální a právní poradenství poskytují partneři z NNO). Vztahy s OAMP MV označil za vřelé, ovšem se ICP snaží se fungovat samostatně a v koordinaci s hl. m. Prahou.
- Aktuálně existují 4 pobočky pod záštitou městských částí (4,12,13,14, od roku 2012), které se už dříve integraci věnovaly (probíhaly zde emergentní projekty apod.) - začátek spolupráce byl tudíž jednodušší, obecně však byla podpora od městských částí spíše pasivní. Zde je úkolem ICP předávat informace směrem k radním a úředníkům městských částí. Cílem bylo nejenom komunikovat s referentem, který se tématem zabývá, ale i mezi resorty (školský, zdravotnický, soc. služby). Přesto se ani nyní nedá hovořit o systémové spolupráci a úspěchy se vážou ke konkrétním osobám na daných pozicích. Ale když dotyčný pracovník na úřadě skončí, tak se spolupráce vytratí.
- Odbornost se utváří v rámci regionální platformy, úředníci se mohou zapojovat a stát se více součástí procesu plánování. K tomu slouží i Akční plán, který má pilíře integrace doplňovat.
- ICP oslovuje politickou reprezentaci různými způsoby, s cílem poukázat na to, že se nejedná o politickou otázku a že ve výsledku ICP jim chce práci usnadňovat. Nicméně, důležité jsou jednotlivé osoby v rámci klíčových odborů (např. na městské části Prahy 12 běží spolupráce s odborem, zabývajícím se drogovou prevencí či odborem školství).
- ICP městské části aktivizovalo a ukazovalo jim, jaká je/by mohla být jejich role v této oblasti (př. co jsou to emergentní projekty/projekty obcí, jak o ně žádat – viz MČ Prahy 5, 4, 10, 11).
- Problémem je, že neexistují žádné příručky k integraci. Až v roce 2014 vznikla první pražská koncepce pro integraci, kterou bylo možné předložit politikům a tajemníkům. Politici však k tomuto tématu nemají žádný vztah, jelikož cizince nepovažují za voliče. Naopak by jim mohlo prosazování tohoto tématu politicky uškodit. Navíc určité stereotypy stále přetrvávají, je proto nutné opakovaně a do hloubky téma integrace otevírat a stavět debatu na otázkách společného soužití.

Přítomní zástupci jednotlivých městských částí uvedli pár příkladů, co jim v tomto procesu pomáhá:

- **Sítování a společný zájem** na tom, aby integrační politika byla co nejširší a nejobsáhlejší, např. v *Praze-Libuš* byli v minulosti cizinci identifikováni jako jeden z problémů a posléze i příslušná MČ ocenila, že se tématu následně věnovala pozornost;
- Důležitý je **poměr cizinců v daných MČ**, např. u otázky možného segregovaného školství – v *MČ Praha 12* děti s odlišným mateřským jazykem dosahují takřka 1/2 všech žáků.

- **Začít dělat integraci ze získaných zdrojů a postupovat krok za krokem** - Např. v *MČ Praha 14* se spolupráce rozvíjela od prvotního oslovení ze strany MV, zahájení síťování, vzniku menších projektů a přesvědčování politické reprezentace MČ o potřebnosti těchto snah za stávajícího zdůrazňování specifických potřeb MČ v oblasti. Přestože aktivity původně MČ nehradila, což byl pravděpodobně i důvod jejich odsouhlasení, postupem doby se téma etablovalo a MČ do něj již směřuje i vlastní finanční prostředky.
- **Angažovanost škol, resp. iniciativy zespoda** směrem k politické reprezentaci. Zástupce *MČ Prahy 13* potvrdil účinnost tlaku zespoda na politiky, po němž se postupně začala přidávat samospráva na úrovni městských částí. Kolem roku 2005–2006 došlo k redefinování témat, kdy pro romskou komunitu začala být Praha drahá a MČ se tudíž uvolnily kapacity pro práci na integraci cizinců. JRCPIC pravidelně informuje zástupce škol o možných projektech obcí.
- **Nutnost sběru dat o cílové skupině cizinců** – data jsou k dispozici, ale kaje/města/obce si je samy nevyhledají, když jim byla v rámci projektu MIS předložena, velmi to přitom ocenily. Tam, kde absentují data, není ani vůle obcí se tématem zabývat. Tam, kde jsou data k dispozici, je už patrná větší snaha, předpokladem je ovšem politická vůle.

Další rezentace L. Herčíkové z JRCPIC JMK se pak zaměřila na úskalí prosazování agendy integrace v rámci agendy krajského úřadu, kdy JRCPIC je přímo součástí organizační struktury kraje a jako takový plní dvojedinou roli.

- Z krajské sítě aktérů vyplynulo, že JMK je zajímavý tým, že má aktivní město a zároveň třístupňovou samosprávu. Velmi rozvinuté schéma aktérů slibuje, že zde v případě dobré koordinace existuje velký potenciál pro rozvoj.
- JMK je dále specifický tým, že v minulosti již samostatnou strategii integrace měl, nicméně nyní se vydává cestou zařazení tématu do dalších strategických dokumentů, aktuálně např. do Strategie rozvoje lidských zdrojů, jde tedy cestou mainstreamingu. Ovšem určité deficity v této souvislosti jsou patrné, což byl ostatně i jeden z důvodů zapojení kraje do projektu MIS.
- Momentálně je JRCPIC, resp. JMK zapojen prostřednictvím účasti v pracovních skupinách do tvorby koncepce integrace města Brna, z níž se JMK bude posléze inspirovat, nicméně chystaný dokument nebude pro kraj závazný. Uvažují však, zda některé osvědčené postupy a přístupy budou moci být přeneseny i na úroveň kraje.
- JRCPIC je institucionálně ukotven pod Odborem regionálního rozvoje, což má řadu výhod a nevýhod. Mezi deklarované výhody byla zařazena autorita instituce JMK např. při jednání s obcemi, školami, apod. Je zde možnost i přímo se podílet na připomínkování strategických dokumentů, u průřezových témat jako je školství to usnadňuje práci, dále mohou využívat databázi apod. či podávat podněty samosprávě.
- Za nevýhody byly označeny administrativní bariéry a úřednické postupy. I z tohoto důvodu se JRCPIC aktivně snaží informovat úředníky o svojí činnosti – vystupuje na radách, výborech, zastupitelstvech, i na MMP, prezentuje činnost, potřeby a vize.
- Pokud jde o roli JRCPIC směrem k obcím, JRCPIC informuje obce o jednotlivých projektech a snaží se jim vždy uvádět konkrétní příklady, aby si tajemníci obcí mohli jasně představit, co projekty obnáší. Integrační centrum také informuje obce o počtu cizinců, kteří tam žijí.
- Ministerstvo vnitra sice podporuje jejich činnost, ale ne nijak výrazně. Propagaci projektů obcí nechává na kraji. JRCPIC se pokouší tedy aktivněji projekty obcí propagovat i bez této podpory, např. statistiky obcí ohledně počtu hlášených cizinců získává z veřejných zdrojů, v dílčích případech využívá i terénní práce. JRCPIC se podílí i na kvartálním monitoringu pro MV, který v rámci společného setkání v Praze sdílí i s ostatními kraji. Monitorovací zprávy o činnosti centra ale nejsou totožné s kvartálním monitoringem (AMIF vs. OAMP).
- Naladění kraje k tématu je pozitivní, kdy JMK má pod sebou nejen centrum, ale kraj jako takový se v poslední době zapojil i do tří dalších projektů, což svědčí o zájmu a umožňuje to zároveň JRCPIC soustředit se nejen na činnost kraje, ale může se zapojit i do dalších aktivit.

Debata se následně týkala prospěšnosti zapojení krajů, resp. center do evropských sítí a naopak úskalí financování projektů, vázaných na rozhodné období, související se státním rozpočtem, i problémů se zpětným financováním vynaložených nákladů obcí. Zmíněny byly i možnosti žádat o víceleté projekty, financované z veřejných rozpočtů obcí.

Prezentace L. Škrdlové z kraje Vysočina nastínila fungování CPIC, spadajícího pod Správu uprchlických zařízení MV (SUZ MV). CPIC je financován částečně z rozpočtu AMIFU, povinnosti má stejné jako ostatní centra. Jihlava má nicméně cca 60 tisíc obyvatel a systém práce je odlišný od Prahy či JMK. CPIC má přímou vazbu na náměstkyni a na jednotlivé vedoucí odborů, a v poslední době se daří i jednotlivé odbory do tématu zapojovat. CPIC podle prezentující plní i roli koordinační (předává informace do obcí) a síťovací, když na území funguje jen jedna NNO, která se zaměřuje na práci s dětmi a doplňující výukové kurzy. Integrace se nicméně řeší v kraji až v okamžiku vzniku problémů spojených s příjezdem větší skupiny cizinců do malého města (aktuálně Filipínci a Havlíčkův Brod), a vesměs na popud CPIC. Dle Škrdlové absentuje koncepční práce ve městech, která samy nevyvíjejí žádnou iniciativu. V této souvislosti se debata dotkla i tématu komunitního plánování, kde se přemýšlí (např. v Liberci či Jinde), kam zařadit skupinu cizinců.

Doporučení – organizovat workshopy, zpracovat tzv. infosheety pro městské části a pro obce, vypracovat pro ně projektové žádosti. Za pomoc byla označena i mapa národností, dle zástupce z Agentury pro sociální začleňování je pro obec také důležitá orientace ve věkové struktuře osob. Důležité je též osvojení si tématu dětmi, skrz něž se můžou návrhy dostat směrem k zastupitelstvu (typu př. zavedte do školních jídeln asijské jídlo).

Navázala debata o tom, jakým způsobem se dá zajistit, aby např. městské části vůči cizincům přijímaly vstřícné kroky, zaváděly metodologické, dvojjazyčné materiály apod. V Praze městským částem nemůže magistrát nic nařídit, protože jsou samostatné samosprávy, vše probíhá formou doporučení, jsou zvány na platformy městských částí. Magistrát hl. m. Prahy se snaží je aktivizovat, pořádá za tímto účelem i např. výjezdní zasedání (lidé z městských částí se poznali, navázali vazby) - je to jeden z tipů pro síťování. Platforma městských částí také bude mít atraktivnější podobu, bude putovat po městských částech, bude v jiných, ne tak sterilních prostorech – to jsou dílčí kroky ke zlepšení.

Naopak absentuje zapojení zástupců cizinců do politické reprezentace, resp. jeho absenci, kdy uvedla jako jeden z indikátorů počet lidí na radnici s migračním původem. V tomto směru např. JRCPIC zatím zaměstnává jen tlumočnický pro určité skupiny cizinců, a pod městem Brnem fungují v současné době interkulturní pracovníci, byť jen v rámci projektového financování, což je nestabilní pozice a musejí se hledat prostředky pro jejich činnost.

Účastníci se shodli na absenci strategických materiálů. Do jejich vzniku vše bude i nadále záviset na iniciativě konkrétních osob (viz příklad koordinátora v Libereckém kraji p. Strouhala, který i v rámci svého minimálního úvazku na integraci cizinců prosadil dotační program pro neziskový sektor). Ovšem v posledních letech se situace ve srovnání se situací před 10 lety velmi zlepšila. V Praze už se chystají nadstavbové aktivity – plánovaná skupina s názvem Procesní audit, chystané metodické listy aj.

Následoval příspěvek S. Muhič o nastavení integrace cizinců ve Vídni, Norimberku a Gdaňsku (data, institucionální zázemí integrační politiky, evaluace, zdroje – viz ppt prezentace):

Ve Vídni žije 50 % osob s migračním původem (nejpočetnější zdrojové země: Srbsko, Turecko, Německo). Městský odbor integrace a diversity (M17) zavádí mainstreaming integrace, přestože má koncepci a samostatný odbor M17, což je z pohledu prezentující ideální. Poskytují přesné informace, vydávají i monitorovací zprávy o integraci a diverzitě, které zároveň slouží jako evaluační nástroj, komunikují s více než 400 sdruženími migrantů, organizují tematické schůzky. Jedním z hl. integračních nástrojů je program Start Wien, který vychází z toho, že integrace má začít hned první den po příjezdu.

Migrantovi jsou poskytovány informace, a zároveň je hodnoceno, co sám může přinést městu. Vyvinul se v konzultacích s příslušnými komunitami. Vídeň má propracované mechanismy evaluace. Z poslední zprávy vyplývá, že více odborů poskytuje informace ve více jazycích, ale podíl osob s migračním původem ve vedení odborů je nízký. Vídeň má status města i spolkové země – proto má možnost jednak jak autonomně, tak se spolkovou vládou. Většinu aktivit financuje Spolkové ministerstvo pro Evropu, integraci a zahraniční věci.

V Norimberku žije 45 % lidí s migračním původem. Rámcové podmínky integrace jsou určeny centrálně, od roku 1973 existuje Rada pro cizince, jsou stanoveny hl. pilíře komunální integrační politiky, je pořádána pravidelná Norimberská konference o integraci atd. Schéma fungování integračních politik města – důležité je, že existuje dlouhodobé úsilí, vzájemné informování, zastoupení všech odborů, integrační politika není izolovaná a dá se plánovat napříč všemi agendami úřadu. Téma je zakotveno v celé samosprávě a tím se rozvíjí, není to otázka jedné osoby. Jakým způsobem se prosazují hodnoty integrace, jak se ospravedlňuje přidělení prostředků pro integraci – zdroj potenciálů, kulturní různorodost. Norimberk má připraven i modul pro jednotlivé skupiny, tj. dílčí integrační politiky (např. pro ty, které chtějí např. podnikat). Výzvy – trh práce, neúspěšní žadatelé o azyl. Pozitivním je angažmá velkého množství dobrovolníků (4000). Existence komunálního grémia migrantů (30 osob, všichni dobrovolníci, př. zřídili místo, kde se uznávají zahraniční diplomy) – nahrazuje se tím absence volebního práva migrantů – migranti zvolení do grémia mají právo podávat podněty na zastupitelstvo – není ale vysoká účast, pouze 7 procent voličů se zúčastnilo voleb do tohoto grémia, kam se volí migranti sami)

Gdaňsk má téměř půl milionu obyvatel, z toho 15 000 cizinců (viz prezentace). Starosta města založil multisektorovou skupinu – podařilo se nějakým způsobem mobilizovat všechny aktéry a instituce, vykrytalizovalo 8 tematických skupin, neaktivnější je Centrum pro integraci cizinců, které také zásadním způsobem financovalo i vznik tohoto programu – cíl ustanovit tým pro implementaci modelu integrace migrantů, jehož členy jmenuje starosta. Integrační model má být součástí širšího strategického modelu Strategie rozvoje Gdaňsk 2030 plus. Při evaluacích může dojít k modifikacím, pokud se ukáže, že něco nefunguje. Na tyto aktivity vyčlenilo město určité peníze, ale zároveň se to částečně dostalo do agendy jednotlivých odborů a výborů. Podařilo se naplánovat výzkumné aktivity, které povedou k evaluaci a vyhodnocení úspěšnosti modelu.

Na základě prezentovaných zahraničních zkušeností se ukazuje jako správná cesta mainstreamingu, doplněná ustanovením samostatného odboru, který by se integrací zabýval, důležité je i finanční zázemí, iniciativa a zapojení samotných migrantů.

V poslední prezentaci E. Kriglerová Gallova ze slovenského Centra pro výzkum a kulturu (CVEK) seznámila přítomné s podobným projektem jako je projekt MIS, v jehož rámci proběhl výzkum ve 4 obcích. Základní zjištění viz ppt

Projekt se jmenuje KapaCity a obsahuje spolupráci 4 nevládních organizací a 4 samospráv. V minulosti už podobný projekt realizovali se 7 obcemi, 5 z nich si přijalo vlastní strategii, pak při změně politické situace se ovšem veškeré integrační aktivity zastavily.

V projektu probíhalo mapování potřeb zapojených měst a zpracování analýz pro každé z nich. Nejčastější reakcí bylo, že město má domněle skvělé vztahy s cizinci, ovšem čistě proto, že o nich neví. Cizinci neznají město a město nezná cizince – jednoduše se nepotkávají. Teprve výsledky výzkumu otevřely zapojeným subjektům oči a přiměly je tématu se věnovat.

Cizinci byli také volebním tématem v posledních volbách, kdy se všichni kandidáti na primátora v Bratislavě v předvolební debatě vyjádřili v tom smyslu, že se tématu budou věnovat – je to důsledek již uváděného volebního práva cizinců, ovšem na straně druhé je problémem ožehavost tématu.

Na Slovensku existuje velmi silná občanská společnost, ale cizinci do ní nejsou zapojeni. Pokud jde o zaměstnání, samosprávy nevědí, jaká je struktura cizinců. Je ovšem hodně volných pracovních míst, které zřizuje samospráva, a přitom je nenapadne, že tyto pozice mohou být obsazeny cizinci (př. hlídání osob v rámci poskytování sociálních služeb). Pokud jde sociální služby, zde je informovanost takřka nulová (zaměstnanci nevědí, že na ně mají cizinci nárok, cizinci nevědí, jaká mají práva a řadu služeb opravdu využít nemohou, protože by ztratili nárok na pobyt).

Pokud jde o vzdělávání, jsou nabízeny jen velmi omezené jazykové kurzy a ty které existují, o těch školy nevědí, zpravidla jde o dobrovolnou iniciativu učitelů samotných, kteří mají štěstí, že jde třeba o dvě tři děti z jazykově blízkých zemí; jakmile však přijde někdo ze vzdálenější destinace, př. z Asie, už nastává problém (ve výsledku pak jsou např. 15leté děti zařazeny do první třídy).

Data se poskytují jen na vyžádání, ovšem CVEK plánuje prosadit, aby je cizinecká policie v daném městě poskytovala samosprávě automaticky.

Dalším řešeným tématem i na Slovensku je mainstreaming – cílem CVEK je dostat téma do strategických plánů měst, a zároveň se pokouší vytvořit podobný model jako vídeňský Start Wien či lisabonský one-stop-shop.

Cizinci na Slovensku jsou podle názoru prezentující absolutně závislí na vlastních sítích, když je mají přežijí, když ne, odcházejí a nikdo o nich dále neví.

Samotní zaměstnanci samospráv cítí potřebu dalšího vzdělávání v této oblasti (pro ilustraci citace pracovnice jednoho z odborů „když přijde cizinec, tak nevím, co s ním moje rasistické kolegyně budou dělat“), problémem je i příliš zatěžující administrativa a de facto neexistující terénní práce v rámci sociálních služeb.

Mezi další aktivity projektu patří sociálně právní a interkulturní tréninky pro zaměstnance samospráv, síťování a sdílení informací (žádoucí je mj. udržení sdílení s českými subjekty i s ohledem na kulturní a jazykovou blízkost ČR a SR), dále pak podpora komunitních sítí, vytváření městských integračních politik a opatření na úrovni měst.

Moderátorka uzavřela proběhlou diskusi s tím, že se v podobném formátu nad tímto tématem uskutečnila poprvé, a označila ji za přínosnou a hodnou dalšího pokračování. Za příklady dobré praxe bylo při shrnutí výstupů nad případným samostatným ukotvením agendy integrace označeno zvolení obou cest zároveň, a sice jak mainstreamingu, tak i existence samostatného odboru, jakož i zapojení NNO do fungování integračních center.